

2. Activiteiten clusters

2.1 Kerk en Werk (incl. verantwoording Solidariteitskas)

Ondersteuning in 2018

Kerk en Werk (K&W) werkte aan

- betere ondersteuning van de negen voormalige Regionale Colleges van Beheerszaken;
- voorbereiding van een betere ondersteuning - conform synodebesluit - van de acht werkgroepen rond categoriaal pastoraat (Studenten, Gezondheidszorg, Koopvaardij, Binnenvaart, Krijgsmacht, Justitie en nazorg, Luchthaven en Doven);
- hernieuwde opzet van de werkwijze van de Commissie Steunverlening: klantgericht en proactief;
- het hoofd bieden aan de toegenomen juridisering binnen de kerk;
- noodzakelijke vernieuwingsslag bij de ledenregistratie met de introductie van nieuwe applicaties.

Kerk2025

Met het aannemen van de kerkordelijke voorstellen in 2017 is een nieuwe stap gezet in het implementeren van de structuur die hoort bij Kerk2025. De herziening van de kerkorde, de transformatie van 75 naar elf classes, de werving van elf classispredikanten en van tien visitatoren vroegen om een nauwe samenwerking tussen classes en land. Begin 2019 zijn negen van de tien visitatoren geworven.

Classispredikanten

De elf classispredikanten zijn per 1 september 2018 gestart. Zij worden administratief ondersteund door K&W. Aan de maandelijkse bijeenkomsten in Utrecht nemen de scriba van het moderamen van de synode en de clustermanager K&W deel.

LRP en FRIS

Er is gewerkt aan verbeteringen van de ledenregistratie LRP, en de eerste fase van het financieel rapportage en informatiesysteem FRIS is verder ontwikkeld en uitgerold. Daarmee kunnen de plaatselijke colleges van kerkrentmeesters en diaconieën hun begrotingen en jaarrekeningen op een vereenvoudigde en uniforme wijze aanleveren bij de Classicale Colleges Behandeling Beheerszaken (CCBB's). Voor de begroting 2019 en de jaarrekening 2018 is het gebruikmaken van FRIS nog facultatief. Met ingang van de begroting 2020 en de jaarrekening 2019 is dit door het Generaal College Behandeling Beheerszaken (GCBB) bij richtlijn voorgeschreven. Eind 2018 had meer dan 40% van de gemeenten de applicatie in gebruik.

Backoffice ondersteuning

Het verander- en coachingstraject dat binnen dit team in gang is gezet heeft een positieve uitwerking en wordt in 2019 voortgezet. De zoektocht naar een archivaris die de digitalisering van de archieven kan begeleiden wordt voortgezet.

Er zijn goede stappen gezet in de ondersteuning aan de Academie van de Protestantse Kerk. Dit team heeft in 2018 kunnen vertrouwen op kwalitatieve en proactieve ondersteuning en het jaar af kunnen sluiten met nauwelijks openstaande facturen.

Protestants Centrum voor Toerusting en Educatie (PCTE)

In de doelstelling van de ontwikkeling en vernieuwing van het aanbod van trainingen is het contact met de clusters Ondersteuning Gemeenten (OG) en Zending en Diaconaat (Z&D) geïntensiveerd. Een concreet voorbeeld van cocreatie is het gezamenlijk optrekken met OG in de opzet van de JOP- trainingsavonden, waarbij de focus lag op het *blended* maken van dit aanbod. Een ander voorbeeld van cocreatie met partners buiten de dienstenorganisatie is de ontwikkeling van een aanbod van kennismakingsdagen op classicaal niveau rond de benadering van de waarderende gemeenteontwikkeling, aansluitend bij de 'back to basics'-agenda van de kerk.

In het eerste en tweede tertiaal is gewerkt aan ontwikkeling van de introductie voor classispredikanten en vernieuwing van de mentorentraining. Ook zijn introductiedagen en vervolgtrainingen voor de nieuwe visitatie van start gegaan. De training 'Leidinggeven aan veranderingen' is in het derde tertiaal gerestyled en wordt in oktober 2019 aangeboden. De cocreatie tussen PCTE, Zending en Diaconaat en de PThU rond de ontwikkeling van de training 'Leren geloven in diaconaal handelen' heeft geleid tot een aanbod van deze training per september 2019 in het aangestuurde deel van de Permanente Educatie, onder verantwoordelijkheid van de Protestantse Theologische Universiteit (PThU). In het derde tertiaal zijn gesprekken met de clusters OG en Z&D gevoerd over nieuw trainingsaanbod voor professionals op verschillende terreinen. In 2019 wordt hier verder uitvoering aan gegeven.

Tot slot heeft de ontwikkeling 'naar een nieuw PCTE' een geschikte naamswijziging tot resultaat gehad. Vanaf 1 januari 2019 draagt het centrum voor toerusting en educatie de naam Academie van de Protestantse Kerk.

Permanente Educatie

Er is gewerkt aan implementatie van de nieuwe regeling (verdere aanpassingen website, afbouw registratie, overleg met partners/belanghebbenden, advies over de regeling). In verband met de eis in de nieuwe regeling dat de PThU haar programma ontwikkelt in overleg met vertegenwoordigers van de kerk, de beroepsverenigingen en de (andere) opleidingen, is door de PThU daartoe een nieuwe commissie Post Academisch Onderwijs gevormd. Gezien de gedeeltelijke overlap in taken is hierbij een (met uitzondering van de opleidingen) personele unie gevormd met de commissie Permanente Educatie van de dienstenorganisatie.

Initiële opleiding predikanten en kerkelijk werkers

Met ingang van het studiejaar 2018-2019 zijn de nieuwe opleidingsafspraken tussen de Protestantse Kerk en de erkende opleidingen hbo-theologie van kracht geworden. De daarbij afgesproken kerkelijke route als onderdeel van de bacheloropleiding hbo-theologie is vereist voor de registratie als kerkelijk werker binnen de Protestantse Kerk. Vast onderdeel is de door de opleidingen (Windesheim en Christelijke Hogeschool Ede) gezamenlijk aangeboden module 'Kerk in uitvoering', specifiek gericht op het werken binnen de Protestantse Kerk. De inhoud van de module is gericht op het zich kunnen positioneren binnen het belijden der kerk, toegespitst op de thema's 'voorgaan', 'missionair kerk-zijn' en 'kerkrecht'. Tijdens de module dient de student een stage te volgen binnen een protestantse gemeente of een pioniersplek.

Mobiliteit

Binnen het team Mobiliteit wordt de ondersteuning van het beroepingswerk uitgevoerd, waarbinnen verschillende groepen werkers (proponenten, interim-predikanten, jeugdwerkers en categoriale pastores) tijdelijk bemiddeld worden naar gemeenten. Dit gebeurt vanuit de visie dat mobiliteit hoort bij een kerk die onderweg is. De personele, bestuurlijke en

financiële mogelijkheden van gemeenten staan steeds meer onder druk. Daarom is het belangrijk en wordt het steeds belangrijker om de juiste man of vrouw op de juiste plek te krijgen. Een goede match en adequate begeleiding (personeel en organisatorisch) staan daarom centraal.

Er waren vijf doelstellingen:

1. Uitvoeren van de ondersteuning van het beroepingswerk. Dit omvat o.a. de advisering - in het kader van de kerkorde - aan vacante gemeenten en de synode: het begeleiden, bevorderen en vergroten van de mobiliteit van predikanten, proponenten en kerkelijk werkers.
2. Uitvoeren van de Mobiliteitspool voor beginnende predikanten: het adviseren van gemeenten, het werven, matchen en begeleiden van beginnende predikanten die via de Mobiliteitspool uitgezonden zijn/worden.
3. Het werven, matchen en begeleiden van tijdelijke beroepskrachten via de Mobiliteitspool, zoals jeugdwerkers, diaconale werkers, missionaire werkers en interim-predikanten, met als doel het ondersteunen van gemeenten.
4. Het bieden van personele begeleiding voor categoriale pastorale werkers in landelijke dienst: studentenpastores, koopvaardijpastores, binnenvaartpastores en dovenpastores.
5. Het leveren van een bijdrage aan beleidsverkenning, -voorbereiding, -adviesing op het thema 'Mobiliteit in een kerk die onderweg is'.

Eind 2018 telde de Mobiliteitspool 55 medewerkers in vaste of tijdelijke dienst. Er werden mensen geworven, geselecteerd en aangenomen, en van een aantal werd na afloop van het contract afscheid genomen. De personele begeleiding van deze lokale werkers is een belangrijk onderdeel van het werk van de consultants van de pool. Daarnaast vragen nieuwe beleidsonderwerpen rond Kerk2025 de nodige aandacht, zoals classispredikanten, inzet interim-predikanten, nieuwe aanstellingen i.v.m. de mobiliteit van predikanten, en de inzet van kerkelijk werkers en jeugdwerkers nieuwe stijl.

Categoriaal pastoraat

De generale synode besloot in november 2017 tot nader onderzoek over de financiering van met name koopvaardij- en studentenpastoraat. Dit nieuwe voorstel is in november 2018 in de synode aan de orde geweest en vastgesteld. In 2019 wordt het nieuwe beleid uitgewerkt. Dit beleid raakt het werk van de Mobiliteitspool, omdat een aantal van de collega's voor het categoriaal pastoraat via de Mobiliteitspool zijn aangesteld. Met het vertrek van twee studentenpastores in 2018 wordt het nieuwe beleid nu ook in deze steden voorbereid.

P&O

Het jaar stond in het teken van werving- en selectieprocedures van classispredikanten en visitatoren, ontwikkelingen in het (Shared) Service Centre (S)SC, en ondersteuning van het cultuurtraject. Er werd nagedacht over de begeleiding en het vervolg op het programma Life Languages, de nieuwe Performance Management Cyclus en Meet & Greet. Het (S)SC heeft veel aandacht van P&O gevraagd: de ontvlechting met ICCO, de voorbereidingen voor de outsourcing van IT, en daarbij de wisseling van een interim-manager. Ook vroegen de uitkomsten van de cultuurscans om extra aandacht binnen een aantal teams van het (S)SC. Een ander speerpunt is leiderschapsontwikkeling. Er zijn diverse intervisiebijeenkomsten en leidinggevendendagen geweest. Daarnaast is een begin gemaakt met het opzetten van een programma om op een meer strategische manier te werken aan leiderschapsontwikkeling.

Predikantstraktementen

De werkdruk is hoog binnen dit team. Er was extra werk door de toerusting van de classispredikanten en collega's binnen de dienstenorganisatie, de uitvoering van voorlichting vanwege de nieuwe kerkorde per 1 mei 2018, de wijziging van de omslagregeling per 1 januari 2019, en de wijziging van de regeling voor de woonbijdrage per 1 januari 2019.

Beleidsondersteuning CCBB

Met de gewijzigde kerkorde per 1 mei 2018 en de invoering van een generale regeling vermogensrechtelijke aangelegenheden is een nieuw college ontstaan, het Generaal College Behandeling Beheerszaken (GCBB). De beleidsondersteuners klassicale colleges (BOCC's) zijn nauw bij dit college betrokken en participeren in diverse werkgroepen. Resultaat is het door het GCBB uitvaardigen van externe (voor de colleges) en interne (voor de CCBB's) richtlijnen: een rekeningschema, een richtlijn jaarverslaggeving, en afstemming met de brede moderamina klassicale vergaderingen (BMCV's) voor het afgeven van solvabiliteitsverklaringen.

Steunverlening

Steunverlening heeft in 2018 de ingeslagen weg en transitie 'van nu naar Kerk2025' voortgezet. De lokale gemeenten weten het bureau te vinden. Dit is terug te zien in het groeiend aantal verzoeken om subsidie. Er zijn drie keer zoveel gemeenten ondersteund als de voorgaande jaren. Het begrote budget uit de Solidariteitskas is volledig benut en ingezet om de plaatselijke gemeenten financieel te ondersteunen. Verder is aansluiting gezocht bij lopende projecten om behoeften van gemeenten op tijd te constateren en hierop proactief te kunnen sturen. Met de komst van een nieuwe communicatieadviseur bij C&F is de communicatie voor steunverlening op de agenda gezet. Het verbeteren van de marktcommunicatie en het zoeken van aansluiting bij behoefte en nood van de lokale gemeente begint vruchten af te werpen.

Solidariteitskas 2018 (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
Baten			
Opbrengst Solidariteitskas (op basis € 5,-)	3.703	3.705	3.795
Bijdragen uit steunverleningsreserves	714	714	778
Totale baten:	4.417	4.419	4.573
Lasten			
Kerk en Werk			
- Subsidies aan plaatselijke gemeenten	2.273	2.135	878
- Vrijval toegekende subsidies	-107	-145	-359
- Kosten bureau steunverlening	47	145	52
<i>Subtotaal</i>	<i>2.213</i>	<i>2.135</i>	<i>571</i>
- Deskundigheidsbevordering	289	380	98
- Bijdrage Classispredikanten en visitatoren			
Categoriaal Pastoraat			
- Studentenpastoraat	928	845	881
- Internationaal studentenpastoraat	124	190	200
- Binnenvaart	122	145	108
- Dovenpastoraat	181	195	186
- Koopvaardijwerk	225	210	224
- Luchthavenpastoraat	25	24	25
	4.107	4.124	2.293
Ondersteuning gemeenten			
- IZB	65	65	65

- Eigen activiteiten (voorheen JOP)	230	230	230
	295	295	295
Totale lasten:	4.402	4.419	2.588
Resultaat Solidariteitskas	15	0	1.985

Resultaatverdeling <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
<i>Resultaat ten gunste van (+) of ten laste van (-):</i>			
- Reserve steunverlening plaatselijke gemeenten	-65		1.044
- Niet benodigd uit steunverleningsreserves			778
- Steunverleningsreserve categoriaal pastoraat	95		28
- Lutherse Traditie per saldo	-15		135
	15		1.985

2.2 Ondersteuning Gemeenten

Speerpunten

Ondersteuning Gemeenten koos ervoor in 2018 vier speerpunten te benoemen waarbinnen de diverse teams samenwerken ten dienste van de lokale gemeenten.

1. Nieuwe vormen van kerk-zijn
2. Vitale kleine gemeenten
3. In gesprek over geloof
4. Kinderen en jongeren

Deze speerpunten vormen een praktisch-inhoudelijke vertaalslag van Kerk2025.

1. Nieuwe vormen van kerk-zijn

Het project Mozaïek van kerkplekken startte in januari 2018 met een bijeenkomst. Het startpaper waarin de zoektocht beschreven staat hoe nieuwe vormen van kerk-zijn een volwaardige plek in en verbinding met de Protestantse Kerk krijgen, is verspreid en op diverse plekken besproken, o.a. in de generale synode en het Beraad Grote Steden. In mei was er een symposium met 150 deelnemers waar het onderzoeksrapport 'Over speelruimte en spanning' werd gepresenteerd, een onderzoek naar de praktijk van verbinding tussen bestaande en nieuwe kerkplekken. Dat onderzoek is uitgevoerd op 26 plaatsen in het land. 121 personen vanuit bestaande en nieuwe kerkplekken namen deel aan de gesprekken. In het najaar bezochten synodeleden op enkele pioniersafari's diverse nieuwe vormen van kerk-zijn. In september waren er vijf mini-seminars rond de thema's van het project, onderdeel van de reflectie en het schrijfproces dat leidde tot de conceptnota. Tijdens een ronde van vijf avonden door het land (januari/februari 2019) worden reacties opgehaald om de definitieve nota op te kunnen stellen, met besluitvoorstellen voor de generale synode van april 2019. In totaal waren ruim 600 mensen uit het land in gesprek over dit onderwerp.

De speerpuntgroep rond dit thema heeft aan de hand van de 'why-how-what-cirkel' van Simon Sinek met elkaar doordacht waarom we als Protestantse Kerk bezig zijn met nieuwe vormen van kerk-zijn en vooral hoe we dit kunnen uitleggen aan de gemeenten van de Protestantse Kerk. Dit diende als basis voor de vernieuwde website van de Protestantse

Kerk, zodat het ook vindbaar is voor gemeenten die hiermee aan de slag willen.

Op basis van lokale missionaire presentie-initiatieven die in 2018 zijn gevonden, worden zeven concepten ontwikkeld die gemeenten kunnen uitvoeren. De zoektocht naar deze initiatieven was gezien de combinatie missionair en diaconaal ingewikkelder dan verwacht.

Het aantal getekende intentieverklaringen voor pioniersplekken is lager uitgekomen dan gehoopt. Eind 2018 zijn er 20 in plaats van de gehoopte 25. Voor 2019 zijn wervingsacties in gang gezet om meer pioniersplekken te laten starten. De projectplannen voor deze nieuwe wervingsacties zijn grotendeels klaar en kunnen uitgevoerd worden. De focus komt te liggen op pionieren in middelgrote steden en op interculturele pioniersplekken. Natuurlijk zijn we afhankelijk van lokale gemeenten. Vanuit het Evangelisch Werkverband en vanuit Op Goed Gerucht gaan in 2019 nieuwe startbegeleiders aan de slag, de afspraken hierover zijn in 2018 gemaakt.

2. Vitale kleine gemeenten

In een belronde zijn 32 kleine gemeenten bevestigd op hun kerk-zijn. Hier is een rapport over gemaakt. Enkele conclusies zijn getrokken. Er zijn drie typen kleine vitale gemeenten te onderscheiden: de kleine gemeente in een overwegend rooms-katholieke omgeving, de mentaliteitsgemeente en de 'echte' dorpskerk. Deze hebben elk hun eigen kracht en vragen.

In september startte de dorpskerkenbeweging met een landelijke dag in de dorpskerk van Maarn. Deze werd begin september voorafgegaan door de promotie van de projectleider, Jacobine Gelderloos, met haar onderzoek bij de PThU 'Meaningful in the margins'. De populaire versie van het onderzoek, onder de titel 'Sporen van God in het dorp', werd in Maarn gepresenteerd. Tijdens de dag vond ook de introductie met de drie pas benoemde dorpskerkambassadeurs plaats. Zowel de publiciteit over de start van de dorpskerkenbeweging als de hoeveelheid individuele reacties vanuit dorpskerken illustreren dat het project zich in zeer vruchtbare bodem ontwikkelt. Vanuit meer dan 50 dorpskerken kwam inbreng op een breed terrein van vitaal gemeente-zijn in het dorp. Daarnaast werd eind november voor 120 deelnemers de eerste regionale dag georganiseerd die samen met Kerk in Actie was voorbereid. In deze waardevolle coalitie stond het leren van elkaar tussen dorpskerken in de classis Delta en Pakistan centraal.

3. In gesprek over geloof

Tijdens de Ronde van 11 begin 2018 spraken 1500 gemeenteleden en 300 bestuurders over wat Kerk2025 betekent voor het kerkenwerk. Naast het nadenken over de nieuwe classes (inclusief de publicatie van het boekje 'Geloven in de classis') werd duidelijk gemaakt waartoe de bestuurlijke reorganisatie van de kerk dient, namelijk: terug naar de kern waarbij geloofsgesprek, bijbelgebruik, missionaire en diaconale relevantie, en geloofsoverdracht centraal staan.

Om de joodse wortels van het christelijk geloof in het geloofsgesprek te stimuleren zijn er materialen voor de Israëlzondag gemaakt en ontwikkelde de Protestantse Raad voor Kerk en Israël kringmateriaal (inclusief filmpjes) met als titel 'De Uitdaging'.

De verdere oogst vanuit dit speerpunt:

- Bijdrage aan het rapport 'De Bijbel in het midden' van prof. dr. Maarten Wisse dat in de generale synode van november 2018 is besproken, inclusief themapagina op de website.
- Bijdrage aan het symposium 'Het Hoge Woord in de Lage Landen'.

- Meedenken in het project 'Bijbel centraal' i.s.m. Kerk in Actie.
- Bespreken uitkomsten onderzoek naar het gebruik van geloofscursussen binnen gemeenten.
- Meedenken en uitvoeren van enkele meet-ups over een nieuw model kerkenraad waar meer ruimte is voor het onderlinge inhoudelijke gesprek.
- Ontwikkelen en ter beschikking stellen aan gemeenten van een challenge m.b.t. het geloofsgesprek als follow-up van het jaarthema 2018 'Een goed gesprek'.
- Verbinding leggen met workshopleiders op de Landelijke Pastorale Dag zodat hun bijdrage of methodiek beschikbaar werd voor een groter publiek.
- Inhoudelijke bijdragen aan de Week tegen Eenzaamheid.
- Start met handreikingen rond culturele perspectieven in relatie tot het geloofsgesprek.

4. Kinderen en jongeren

Ten behoeve van het jeugdwerk in de kerk zijn diverse nieuwe uitgaven gemaakt: catechesemethode 'Over Hoop', *Samenleesbijbel Junior* (in samenwerking met het NBG), magazine *Jong Protestant*.

Het interactieve spel voor kinder- en jeugdgroepen Sirkelslag (twee versies) groeide opnieuw. De Paas Challenge werd in cocreatie met een lokale gemeente ontwikkeld en de pilot was met 150 gemeente overboekt. Het aantal werkvormen online groeide en wordt zeer goed gevonden. Het aantal Kliederkerken groeide, en uit onderzoek blijkt dat meer dan 50% van de bezoekers niet actief betrokken is bij andere vormen van kerk-zijn.

Er was een onderzoek naar het jeugdwerk in de Protestantse Kerk dat verhelderende inzichten gaf op de hoeveelheid betrokken kinderen/jongeren bij het jeugdwerk in onze kerken en op wat helpt in het maken van keuzes in het aanbod. In 2019 wordt het onderzoek breder gepubliceerd.

In het najaar was er een JOP-trainingstour door de elf nieuwe classes waar ruim 600 kind-/jeugdwerkers aan deelnamen. Een online classroom ondersteunde de tour inhoudelijk. Ook werden twee goed bekeken webinars uitgevoerd en waren er heel diverse kennispleinontmoetingen over aan kind en jongeren gerelateerde onderwerpen.

Algemeen

Gemeentecontacten

De groei in aanvragen vanuit gemeenten zette door in 2018:

	2018	2017	groeipercentage
totaal aantal aanvragen	9868	8117	21,62%
bereikte unieke contactpersonen	7078	5533	27,92%
bereikte unieke wijkgemeenten	1309	1219	8,19%

De meest bevraagde thema's binnen Gemeentecontacten waren:

1. Communicatie en Fondsenwerving (C&F), bladen en uitgaven: 647 aanvragen

2. Kerk en Werk, Kerkorde: 537 aanvragen
3. C&F, overige vragen: 447 aanvragen
4. Kerk en Werk, AVG (belangrijk thema voor kerken): 440 aanvragen
5. Kerk en Werk, Arbeidsvoorwaarden: 426 aanvragen
6. Giro 555: 412 aanvragen. Omdat ICCO/Kerk in Actie in 2018 actievoorzitter was, is Gemeentecontacten verantwoordelijk voor de beantwoording van de publieksvragen. De telefonische vragen tijdens de actie ten behoeve van Sulawesi zijn niet meegenomen.

In 2018 is gestreefd naar een hoger percentage vragen dat binnen 24 uur (belofte is binnen 48 uur) beantwoord kon worden. Het streefpercentage van 80% is behaald, mede te danken aan het toenemen van de kennis in de databank van Gemeentecontacten en de snelheid waarmee door collega's in de dienstenorganisatie wordt gereageerd op informatieverzoeken.

In de zomer is een systeem voor een gestructureerde kwaliteitsmeting onder de afnemers van Gemeentecontacten ontwikkeld. De gemiddelde score is een 9,2.

Cocreatie

Ondersteuning Gemeenten werkt in cocreatie met lokale gemeenten. De cocreatie groeide in 2018. Van de 24 Jong Protestant-projecten zijn er minimaal 18 waar in cocreatie wordt gewerkt. Daarnaast zijn er 8 plekken waarin in cocreatie wordt samengewerkt, maar buiten een project. Bij bijna alle gestarte missionaire projecten zijn grote of kleine vormen van cocreatie te vinden. Zo zijn alle pioniersplekken vormen van cocreatie. En samen met gemeenten wordt gewerkt aan een ideeënbank met 25 ideeën voor missionaire projecten. Van de twaalf medewerkers bij Missionair zijn er twee niet direct met cocreatie bezig. Voor het thema Bronnen & Basis gaat de doelstelling op: nagenoeg alle projecten, 19 van de 22, zijn een vorm van cocreatie, bijvoorbeeld het komen tot praktische ondersteuning van gemeenten rond het thema Veilige Gemeente.

Vanuit alle projecten zijn veel verhalen gedeeld ten behoeve van nieuwsbrieven, website, uitgaven als *woord&weg*, *Petrus* en magazine *Jong Protestant*. Daarnaast is samengewerkt met de HGJB (JOP) en IZB (Missionair) in de uitvoering van de gezamenlijke jaarplannen.

Events en ontmoetingen

In 2018 zijn 31 kennispleinontmoetingen georganiseerd, kleinschalige ontmoetingen waarin de kennis van de specialisten verbonden wordt aan onze doelgroepen en waardoor in de ontmoeting inspiratie, motivatie en vernieuwing voor de kerk ontstaat. De thema's waarover ontmoetingen zijn georganiseerd waren: Verkendag 'Kan ik gaan pionieren' (7), Luisterdag pionieren (3), Expertmeeting 'pionieren op het platteland', Expertmeeting 'reproductie', Kliederkerk-meetups (3), Missionaire kerstevents, Inwijding en geloofsoverdracht, Intergeneratief, Growing Young, Kerk & School, Kerk & netwerk, Netwerk missionaire gemeenten/pionieren, 'Wat te doen na geloofscursus als Alpha?', JOP & World Servants, 'Samen gemeente zijn', Geloofsgesprek, Relatiegericht jeugdwerk (beide in vorm van webinar), Participerend preken, Kerk2025 en de kerkenraad, Kerk & Veiligheid, Multiculti-pionieren. Daarnaast werden inhoudelijke bijdragen geleverd, in de vorm van een ontmoeting/workshop/programma-onderdeel, aan: jeugdleidersprogramma EO-Jongerendag, Kinderen in Armoede-dag, Zeelanddag voor Pakistan, inspiratiedag Kerkproeverij, Landelijke Pastorale Dag, Landelijke Diaconale Dag, Inspiratiedag contextueel bijbellezen, debat Week van de Opvoeding, ten behoeve van Mobiliteitspool, Inspiratiefestival, festival Graceland (als hoofdsponsor) en Kloosterfestival. Van alle eventbezoekers gaf 73 procent een 8 of hoger als eindcijfer, met als uitschieters de luisterdagen voor startende pioniersteam (94%) en de Landelijke Diaconale Dag (89,3%).

2.3 Zending en Diaconaat

Focus

Een duidelijke focus aanbrengen in het werk van Kerk in Actie. Dat was de doelstelling in het jaarplan 2018, uitwerking van het een jaar eerder vastgestelde beleidskader 'Geloven in delen, delen in geloof'. Het beleidskader benoemt vijf prioriteiten die in 2018 zijn vertaald in concrete doelstellingen met bijbehorende activiteiten en middelen, voor het werk in Nederland én wereldwijd.

1. De Bijbel

- Toegankelijk maken in landen waar het christendom snel groeit of kwetsbaar is.
- Dicht bij het hart brengen (bevordering bijbellezen).
- Zichtbaar maken als inspiratiebron in het eigen werk van Kerk in Actie.

2. Kerken in de minderheid

- Kerken in de verdrukking versterken.
- Kerken ondersteunen bij het bouwen van bruggen.
- Ervaringen delen: onderlinge bemoediging en als kerken in de minderheid van elkaar leren.

3. Kansen voor kinderen en jongeren

- Helpen van kinderen en jongeren in de knel.
- Stimuleren van participatie door kinderen en jongeren (in kerk en maatschappij).
- Opkomen voor de rechten van kinderen.

4. Vluchtelingen en ontheemden

- Helpen in crisissituaties.
- Perspectief op nieuw bestaan bieden.
- Misstanden signaleren en opkomen voor de rechten van vluchtelingen en ontheemden.

5. Armoedebestrijding

- Ondersteuning van plaatselijke diaconieën op het thema armoede.
- Ondersteuning van kwetsbare groepen met directe hulp en met het bieden van perspectief (met name voor kinderen en jongeren/vluchtelingen en ontheemden).

Richting

Focus is belangrijk voor een helder en herkenbaar profiel van Kerk in Actie en om mensen en middelen efficiënt en effectief in te kunnen zetten. In 2018 is voor elk land waar Kerk in Actie actief is een notitie opgesteld waarin wordt aangegeven wat de ambitie van Kerk in Actie voor het betreffende land is, hoe de verschillende budgetlijnen (binnenlands diaconaat, zending, werelddiaconaat, noodhulp) ingezet worden, en hoe daarmee de speerpunten uit het beleid inhoud krijgen. De beleidsdoelstellingen en landenplannen

- vormen de basis voor het jaarplan 2019
- geven richting aan het werk van medewerkers van het cluster
- zijn het kader voor communicatie en fondsenwerving
- bieden een handvat voor evaluatie van samenwerkingsverbanden/netwerken.

Op dit onderdeel zijn in 2018 belangrijke stappen gezet en gestelde doelen behaald.

Rond het speerpunt kerken in de minderheid (met name de positie van kerken in het Midden-Oosten) en op het thema vluchtelingen en ontheemden (rol van kerken bij migratie en incidenteel op het verlenen van noodhulp waar Kerk in Actie en GZB dezelfde partners/netwerken steunen) wordt samengewerkt met de GZB.

Profiel

In het jaarplan 2018 was als doelstelling opgenomen: gezicht geven aan de unieke rol van kerken dichtbij en ver weg (minimaal vijf duidelijk aan te wijzen activiteiten vanuit het cluster). Deze doelstelling is ruim gehaald met dertien activiteiten. Kerk in Actie is 269 keer in de media genoemd, een stijging van ruim 15% t.o.v. 2017. De vijf speerpunten van Kerk in Actie trokken de aandacht.

- Trainingen rond contextueel bijbellezen kregen aandacht in het *Nederlands Dagblad* en het *Reformatorisch Dagblad (RD)*. Het samen bijbellezen met christenmigranten werd opgepakt door *Christelijk Weekblad*, *RD* en *Trouw*. (speerpunt *De Bijbel*)
- Rond het bezoek van de Syrische dominee Mathilde Sabagh en de campagne voor kerken in het Midden-Oosten was ruime media-aandacht. (speerpunt *Kerken in de minderheid*)
- In het voorjaar werden de inspiratieavonden rond de strijd tegen kinderarbeid in India met name door lokale media goed opgepakt. (speerpunt *Kansen voor kinderen en jongeren*)
- De inzet van Kerk in Actie voor een royaal kinderpardon leidde tot veel publiciteit. In januari ondertekende de scribe de petitie 'Zij zijn al thuis'. In het najaar kwam Kerk in Actie in de media naar aanleiding van het kerkasiel in de Bethelkerk in Den Haag. (speerpunt *Vluchtelingen en ontheemden*, met aandacht voor de positie van kinderen)

'Tafel van Hoop' (samen eten met vluchtelingen) kreeg veel aandacht in plaatselijke media.

- De 123e Landelijke Diaconale Dag (LDD) trok meer dan 1100 deelnemers, een stijging van 50% ten opzichte van 2017. Er waren aantrekkelijke sprekers in de personen van Kathleen Ferrier en Stef Bos. De waardering van de verschillende onderdelen van de dag was gemiddeld een 8. Hoog gewaardeerd werden nieuwe elementen zoals een city tour langs diaconale plekken in Utrecht. Meer dan twintig plaatselijke gemeenten waren betrokken bij voorbereiding en uitvoering van de LDD.

De media-aandacht voor het kerkasiel zette de schijnwerper op de maatschappelijke rol van kerken.

Financiën

De kosten voor personeel overstegen de begroting met 1%. Dit heeft te maken met een andere toerekening van kosten in de samenwerking met ICCO. De contracten met ZZP'ers vanuit team Binnenland zijn stopgezet om daarmee kosten te besparen én beter te kunnen sturen op resultaten.

De steunverlening aan projecten in binnen- en buitenland bleef binnen de begroting. In de jaarrekening Kerk in Actie 2018 zal een uitgebreide verantwoording en toelichting van de jaarcijfers worden opgenomen. De steunverlening voor Binnenlands Diaconaat is herzien om meer aan te sluiten bij het Kerk in Actie-beleid (steun van diaconaal werk van gemeenten) en de daarin genoemde prioriteiten. De medewerkers van team Binnenland hebben de verantwoordelijkheid gekregen voor de begeleiding van de steunverlening, aansluitend bij de beleidsprioriteiten.

De afspraken rond uitvoering van lopende contracten met werelddiaconaat-middelen via de kantoren van ICCO zijn grotendeels nagekomen en de besteding is conform begroting. In 2018 heeft ICCO een nieuw strategiedocument afgerond waarin de focus ligt op het midden- en kleinbedrijf in de agrarische sector. De strategische overlap met het Kerk in Actie-beleidskader is beperkt. Het proces van herbezinning op de samenwerking vroeg veel tijd. De ontvlechting van het Shared Service Center en de voorgenomen ontvlechting van All

Solutions heeft impact op de uitvoering van gezamenlijke programma's, een extra belasting voor de medewerkers. De doelstelling in het jaarplan 2018 om het werkproces noodhulp te vereenvoudigen is daardoor niet gerealiseerd.

De doelstelling om ook externe fondsen aan te trekken is ruimschoots gehaald met de gelden van Buitenlandse Zaken voor noodhulp (Dutch Relief Agencies: Bangladesh, Hoorn van Afrika, Nigeria, Centraal Afrikaanse Republiek, Irak, Syrië). Daarnaast werd nog een deel van de Giro 555-gelden voor Honger in Afrika besteed. In oktober was Kerk in Actie samen met ICCO voorzitter van de Giro 555-actie 'Nederland helpt Sulawesi'. Met enorme inzet vanuit de hele dienstenorganisatie is een goede actie neergezet met een mooie opbrengst. Voor het Binnenlands Diaconaat is € 100.000,- extern geworven voor het project 'Kerk, kind en armoede'.

De financiële positie van Kerk in Actie geeft een stabiel beeld. De goedkeuring van de nieuwe opzet van de reserves (zie jaarplan 2019) zal dat voor de komende jaren ondersteunen. Een risico-analyse van de financiële positie, nodig voor de langere termijn, wordt in 2019 gedaan.

Samenwerking intern

De samenwerking met het cluster Ondersteuning Gemeenten (OG) is in 2018 gegroeid met gezamenlijke projecten als het project 'Bijbel' (bevordering bijbellezen in Nederland) en het project 'Kerk in de buurt'. Daarnaast wordt afgestemd als het gaat om inzet voor migrantenkerken, Kerk en Israël, en (diaconaal) pionieren. Met Communicatie en Fondsenwerving (C&F) is intensieve samenwerking over het aanleveren van projectinformatie. Met de Kerk in Actie-consulenten (onderdeel van C&F) is reguliere afstemming opgezet met het oog op de dienstverlening aan plaatselijke gemeenten. Met het Service Center (SC) zijn korte lijnen als het gaat om de afstemming t.a.v. ontvlechting met ICCO. Medewerkers van Zending en Diaconaat (Z&D) waarderen de 'ontschotting' als zeer positief. Binnen het cluster wordt aan samenwerking en ontschotting gewerkt door meer op clusterniveau te organiseren en minder op teamniveau. Daarnaast helpen de landenplannen om mensen uit verschillende teams bij elkaar te brengen in de planning en uitvoering van het werk. De door alle medewerkers gevolgde training *Life Languages* droeg bij aan meer onderling begrip en wordt ingezet bij het formeren van werkgroepjes. Voor 2019 is de uitdaging om de beweging naar meer synergie in het cluster te versterken, evenals het gevoel van eigenaarschap voor het werk van de hele dienstenorganisatie. Het werk van Z&D is fundamenteel voor het kerk-zijn en moet goed aangehaakt zijn bij de ontwikkelingen in de kerk en in de dienstenorganisatie. Om de ingezette beweging te versnellen is eind 2018 besloten tot een verandertraject in 2019.

Samenwerking met ICCO

In 2018 is door ICCO een nieuw strategiedocument aanvaard; de interne structuur van ICCO is daarop aangepast. ICCO kiest voor ondersteuning van *sustainable agri business* en werkt samen met een veelheid van partners (overheden, bedrijfsleven) en donoren. De strategische focus van ICCO en die van Kerk in Actie kennen daardoor een beperkte overlap. In 2018 is een onderzoek uitgevoerd waarin de samenwerking ICCO/ Kerk in Actie tegen het licht is gehouden. Daarnaast zijn de ondersteunende diensten van ICCO en de dienstenorganisatie ontvlochten en is besloten om de nu nog gezamenlijke projectadministratie ook te ontvlechten. Begin 2019 zal door besturen van beide organisaties besloten worden wat de richting van de samenwerking naar de toekomst toe zal worden.

Tot slot

Kerk in Actie publiceert een eigen jaarrekening die samen met die van de dienstenorganisatie door de kleine synode wordt goedgekeurd. Daarnaast wordt een publieksjaarverslag gemaakt ter verantwoording aan gemeenten, donateurs, fondsen en stichtingen die het werk mogelijk maken.

2.4 Communicatie en Fondsenwerving

Communicatie

Vijfhonderdste Hervormingsdag

Met de Nationale Viering '500 jaar Protestant' op 31 oktober 2017 presenteerde de Protestantse Kerk zich vrijmoedig als de - in Nederland - grootste drager van de protestantse geloofstraditie. In aanwezigheid van Z.M. Koning Willem-Alexander was er een viering in de Domkerk in Utrecht. Over de hele wereld werd deze vijfhonderdste Hervormingsdag gevierd. Ook in het buitenland was aandacht voor de relatie tussen de Protestantse en de Rooms-Katholieke Kerk. De viering is - i.s.m. de Evangelische Omroep - bijna integraal uitgezonden op televisie.

Geloven in Delen

De publiekscampagne 'Geloven in Delen' van Kerk in Actie is in de Veertigdagentijd ondersteund door de speciale uitgave 'Zegen'. Met deze campagne laat Kerk in Actie iets zien van haar identiteit: geïnspireerd door Jezus Christus willen wij delen wat ons gegeven is. Om in Nederland en wereldwijd mensen hoop te bieden en tot hun recht te laten komen.

Herijken communicatiepalet

In 2018 hebben vier edities van ledenmagazine *Petrus* het licht gezien, vol verhalen over hoe de Protestantse Kerk een vindplaats van geloof, hoop en liefde is. Ontvangst en recensies stemmen blij. Het bijsluiten van *Petrus* bij de zaterdageditie van *Trouw* eind augustus heeft enige duizenden nieuwe abonnees opgeleverd. Eind november / begin december is een *light* editie van *Petrus* (4e editie) meegestuurd met het *Reformatorisch Dagblad* en de hele *Petrus* met het *Nederlands Dagblad* en het *Friesch Dagblad*. Het resultaat is eind 2018 bijna 46.000 abonnees waarvan 37.000 als nieuw adres geworven. Een bevredigend resultaat. Als uiteindelijk resultaat hopen we dat *Petrus* de gewenste reputatie van de Protestantse Kerk onderbouwt en versterkt: vindplaats van geloof, hoop en liefde.

Eén kaderblad

De interne processen om de kaderbladen samen te voegen in één combi-titel zijn geprepareerd. Met ingang van 2019 zijn de periodieken voor ambts- en taakdragers (*Diakonia*, *Jong Protestant* en *Kerk & Israël Onderweg*) met behoud van identiteit samengevoegd met *woord&weg*. Zo wordt duidelijk dat diaconaat, jeugdwerk en de joodse wortels van het christendom alle ambtsdragers aangaan en geen marginale aandachtsgebieden zijn. Nieuw is dat het magazine nu gratis kan worden aangevraagd door alle ambts- en taakdragers in de kerk, en op de dag van verschijnen thuis wordt bezorgd. Voordeel daarvan is dat zij eens per maand relevante informatie en inspiratie gebundeld thuisgestuurd krijgen.

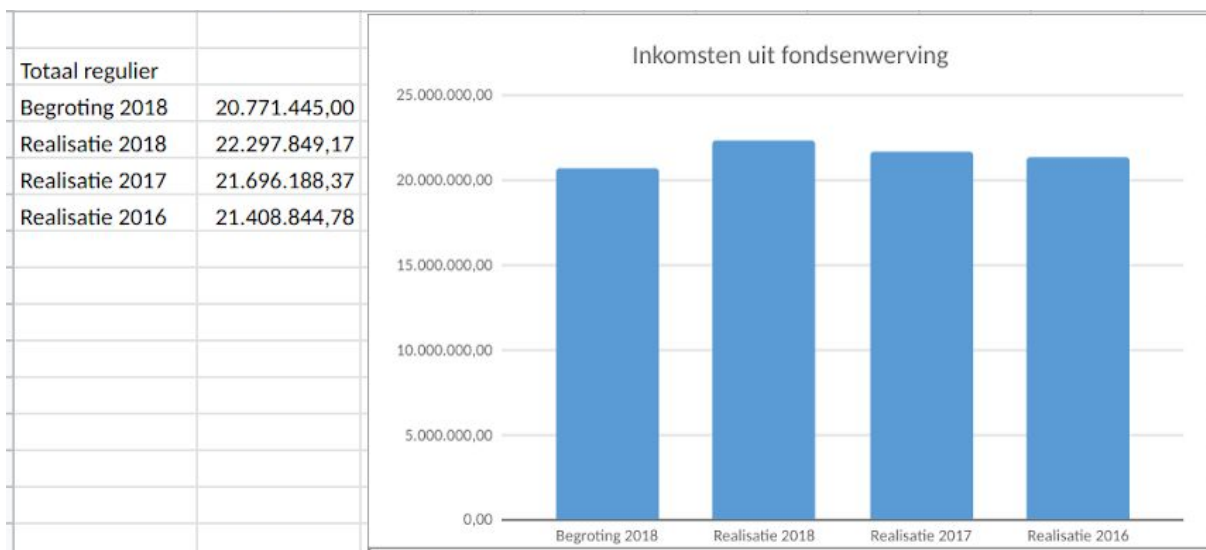
Vernieuwde website

In 2018 zijn ook alle voorbereidingen getroffen om www.protestantsekerk.nl volledig te vernieuwen en te moderniseren. Op 27 december was de website getransformeerd van een digitaal archief tot een *responsive* vindplaats van relevant nieuws, actuele informatie en verdiepende en inspirerende verhalen over de Protestantse Kerk.

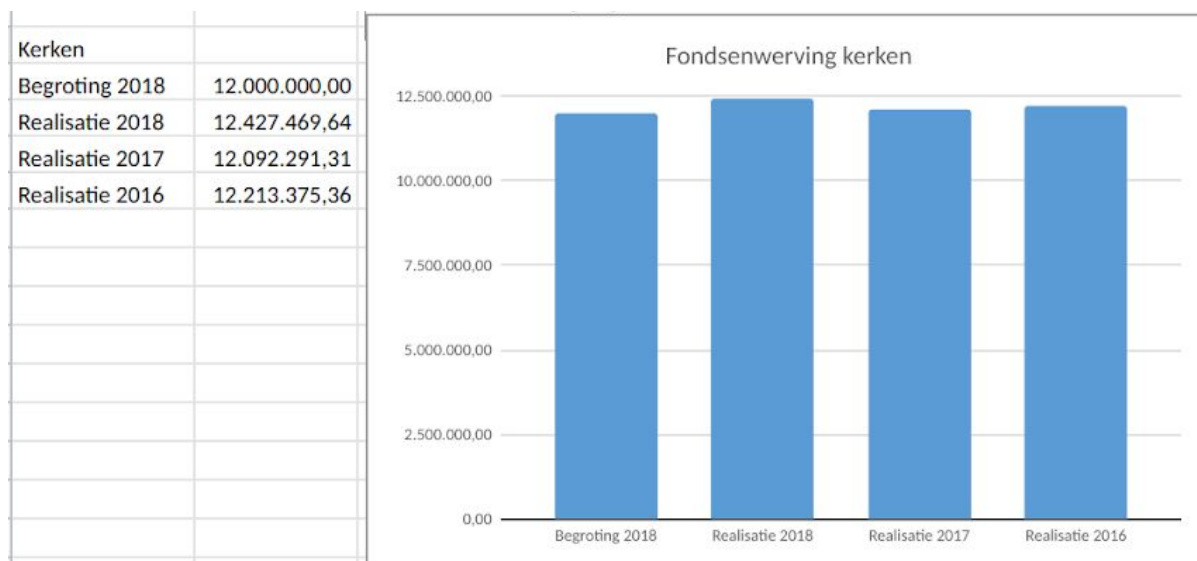
Fondsenwerving

Verzilveren betrokkenheid giftgevers: gemeenten, particulieren en fondsen/stichtingen

Niet alleen is de begroting (ruim) gehaald, 2017 is overtroffen dankzij een flinke eindspurt. Dat levert een indrukwekkende reeks jaarresultaten op: stijgende inkomsten fondsenwerving in een krimpende kerk. Dit betreffen de resultaten incl. giften die doorgestort zijn naar giro 555.

De belangrijkste onderdelen (gemeenten, particulieren, fondsen en stichtingen) lieten een stijgende lijn zien. Vooral de stijging van giften vanuit gemeenten is betekenisvol en bemoedigend. Veel (concurrerende) 'goede' doelen weten de weg naar de kerk ook te vinden. Voeg daarbij de wetenschap dat de protestanten van de Protestantse Kerk het meest inclusieve geefgedrag vertonen en het minst identiteitsgedreven geven; voor de collecteopbrengsten moeten we opboksen tegen een waaier aan concurrentie. In dat licht is onderstaand resultaat indrukwekkend:

Fondsenwerving GIRO 555 / SHO

Sinds januari 2018 berust het actievoorzitterschap van SHO/Giro 555 bij Kerk in Actie en is de afdeling Communicatie en Fondsenwerving (C&F) verantwoordelijk voor het uitdenken en uitvoeren van een fondsenwervingscampagne, na inventarisatie van omvang en impact van een ramp. Vrijdag 28 september werd Sulawesi getroffen door een aardbeving gevolgd door een tsunami. Het natuurgeweld eiste meer dan vierduizend levens en 1,5 miljoen mensen hadden dringend hulp nodig. De samenwerkende hulporganisaties achter Giro 555 besloten op maandag 1 oktober tot een Nationale Actie - onder aanvoering van C&F. In totaal kwam er meer dan 15 miljoen euro binnen op Giro 555, in te zetten voor noodhulp en wederopbouw.

2.5 Service Center (SC)

Algemeen

Het Service Center (SC) wil staan voor een professionele dienstverlening aan de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland en ICCO op het gebied van Finance & Control, Informatie Technologie (IT) en Facilitaire Zaken. De dienstverlening raakt, in verschillende vormen, alle medewerkers in de organisatie. Missie is ervoor te zorgen dat alle medewerkers in de organisatie zich kunnen richten op hun taken en daarbij maximaal ondersteund worden op het gebied van facilitaire zaken, IT en financiën.

Het jaar 2018 stond in het teken van de marktverkenning met betrekking tot de uitbesteding van de IT-dienstverlening en de ontvlechting van het Shared Service Center (SSC) als onderdeel van Protestantse Kerk én ICCO. Deze marktverkenning is in 2018 afgerond waarbij één leverancier is geselecteerd. Besloten is de IT-dienstverlening uit te besteden per 1 mei 2019. Verwachting is een betere kwaliteit en continuïteit tegen lagere kosten te realiseren, waarbij zoveel mogelijk applicaties naar 'the cloud' zullen worden gebracht. De marktverkenning rond IT gaf in 2018 veel onrust in het cluster SC. Nu er duidelijkheid is over de IT-dienstverlening is de rust weergekeerd.

De ontvlechting van het SSC is sinds september 2018 een feit als het gaat om de personele bezetting. Voordat de processen en systemen volledig ontvlochten zijn is het eind 2019. De complexiteit ligt met name in All Solutions (het financieel-administratieve pakket) en het

netwerkbeheer. In het derde kwartaal van 2018 vond een wisseling plaats van de manager SC. Tot eind 2019 is een interim-manager aan het werk.

Realisatie speerpunten

Thema voor 2018 was 'De basis op orde'. Dit is bereikt voor de afdeling Finance & Control en Facilitaire Zaken. Afdeling IT heeft de basis nog niet voldoende op orde. Hoewel er geen grote calamiteiten hebben plaatsgevonden is de tevredenheid van de interne klant onder de maat.

All Solutions: All Solutions is op orde gebracht. Alle achterstallige releases zijn geïnstalleerd. Klachten over de performance zijn fors afgenomen.

Managementinformatie: Oplevering van de financiële rapportages inclusief de begroting is tijdig en juist geweest. De beoogde verbetering van de kwaliteit van de analyses is beperkt van de grond gekomen. Voor 2019 is een nieuwe rapportagevorm ontwikkeld waarbij het doel is te komen tot een integrale managementrapportage. De frequentie van deze rapportage zal verhoogd worden naar tweemaandelijks.

Google (Glood): Fase 3 is ingezet maar nog niet afgerond. Nieuwe medewerkers hebben training gekregen hoe om te gaan met G-suite. Een honderdtal Windows-werkplekken zijn pas te vervangen door chromebooks als enkele verouderde softwarepakketten uitgefaseerd zijn.

General Data Protection Regulation: De dienstenorganisatie voldoet aan de nieuwe wettelijke eisen voor gegevensbescherming. De rol van functionaris Gegevensbescherming is met ingang van 1 september permanent belegd bij een van de medewerkers van de afdeling Juridische Zaken.

Facilitaire Zaken: Het goede niveau van dienstverlening voor FZ is gehandhaafd. Er zijn efficiencyvoordelen behaald via de Lean-methodiek zodat het werk met minder fte's uitgevoerd wordt. Daarnaast zijn meerdere nieuwe huurders in het landelijk dienstencentrum verwelkomd en is het aantal vierkante meters in eigen gebruik afgenomen.

Customer Relationship Management: De beoogde implementatie bleek niet realistisch. Dit jaar zijn alle processen scherp en gedegen in kaart gebracht en is de marktverkenning naar CRM-leveranciers uitgevoerd.

Vooruitblik 2019

De belangrijkste doelstelling voor 2019 wordt de interne klanttevredenheid. Voor de IT-dienstverlening staat de uitbesteding naar de nieuwe leverancier centraal. Op basis van de Service Level Agreement (SLA) zal gestuurd worden op de tevredenheid en oplostijd. Voor Finance & Control wordt de ontvlechting met ICCO een behoorlijke uitdaging. All Solutions moet opnieuw opgebouwd worden, zodat maatwerk geminimaliseerd wordt zonder dat de interne klant hier veel hinder van ondervindt. Tot slot zal Finance & Control een beweging gaan maken van financial control naar business control, en zullen diverse kernprocessen opnieuw geïmplementeerd worden.